

nasilje v družini. Vendar se v literarni trend angažiranega socialnega realizma ne vpisujejo površno in enoznačno. Pri-povedni svet Marjane Moškrič oziroma njene prvoosebne junakinje je subtilen in do skrajnosti iskren, kar *Ledene magnolije* obvaruje pred možnostjo preenostavne sporočilnosti in moraliziranja. Že izbira prvoosebne naracije in uspešna izpeljava le-te govori o prepričljivi pisavi: prvoosebnost omogoča najmočnejši čustveni naboj in prav tako neposreden, celo zaupen stik z bralcem, toda samo spretni pripovedniki se znajo

tudi izogniti pastem, ki jih skriva prevelika bližina.

Slog pripovedi je izčiščen in ves čas dosleden. Krčevita, boleča zgodba je povedana v krčevitem, eliptičnem jeziku, ki prehaja na pravih mestih že v nekakšno poetično zaklinjanje. Jezik je socialno realističen, vendar je uporaba nizkih registrov funkcijsko utemeljena in posredovana s pravo mero.

Ni mogoče spregledati, da se temna mora glavne osebe razveže v slutnjo svetlejše zarje, nenazadnje posebna svetloba prežarja vso knjigo.

VSI OTROCI NE RASTEJO V PRAVLJIČNEM SVETU

Janja Vidmar, ki je dobila večernico leta 1999 za delo Princeska z napako, je s to knjigo odstrla problem begunstva. Vi z Ledeni magnolijami razkrivate spolno zlorabo – zakaj ste se lotili ravno te teme?

»Po Čadavcu, mojem prvem in dokaj uspešnem delu, sem se spraševala, če sem sposobna napisati še kakšen mladinski tekst. Ja, hotela sem napisati berljiv mladinski roman s socialno tematiko, oster in obenem čustven. Ampak o čem? Radovedno sem se ozirala naokrog in iz vseh mogočih strani (časopisnih člankov, novic) sem se vedno znova srečevala s spolno zlorabo. Na nek način me je znerviralo in jezilo, samo suha poročila in konec. Začela sem se spraševati, kaj se s temi bitji dogaja potem in tudi to, kako in zakaj in s kakšno pravico začne nekdo kar posegati v življenje drugega človeka in celo v življenje otroka, ki si ne more pomagati ... Tako so nastale Ledene magnolije, knjiga, ki pripoveduje o odraščanju, pa ne o povprečnem, normalnem, to je zgodba o nasilno prekinjenemu otroštvu. Gre za moteno odraščanje, moteno mladost deklice, ki se išče, pobira, zapira vase, molči ...«

Temelji knjiga morda na resničnih dogodkih? Ker je pisana prvoosebno, se bere izjemno doživeto.

»To me večkrat vprašajo. Nekateri so celo prepričani, da je to moja osebna izkušnja. Ni ne moja, ne zgodba, ki bi jo poznala. Vse sem si izmislila. Zakaj v prvi osebi? Še sama ne vem. Morda zato, da sem se lažje poistovetila z junakinjo, ali pa tudi ne, ker sem obenem tudi njena mama, Neža, oče, psiholog ..., saj sem vendarle odrasla.«

V mnogih idealnih, zglednih, dobro situiranih (in drugih) družinah, kjer je navzven vse krasno, kakor ste napisali, se na žalost res dogajajo hude reči, zaradi katerih ljudje trpijo. Tudi vi vzporedno z Lucijino zgodbo predstavljate zgodbo Neže, do katere je mož od vsega začetka nasilen.

»Znotraj družin se lahko dogaja karkoli, saj ne vemo, kaj se skriva za zidovi. In ljudje smo res kot ene kante – zapiramo, zapiramo, skrivamo ..., dokler enkrat ne udari ven.«

Se vam zdi prav, da tudi literatura opozarja na nasilje, ki ga doživljajo nekateri? Če spet omenim Princesko z napako – ko je bila nominirana za večernico, so jo nekateri slabšalno označevali za populistično, trendovsko, letos pa so o njej učenci razmišljali na Cankarjevem tekmovanju iz slovenskega jezika.

»Doylejev roman Ženska, ki se je zaletela v vrata, je krasen, pa prav tako razkriva nasilje v družini. Tudi jaz sem se našla tukaj. Na svetu je polno vsega, dobrega in slabega, lepega in grdega ... Zakaj tudi v knjigah ne bi bilo tako? Zdi se mi prav, da literatura odstira tudi take teme. Vsi otroci ne rastejo v pravljicnem svetu in meni se sploh ne zdi tako lahko biti otrok. Odraščanje je naporno. Ostati večer otrok je krasno, a le če si Pika Nogavička ali pa Peter Pan; navadni ljudje moramo odrasti. Vemo pa, da tudi to ni čisto res, ker vsi nosimo v sebi otroka, kakršenkoli že je. In vemo, kaj pomeni,

če je ta nesrečen, prizadet in ne vem še kaj ... Pri vsem skupaj se mi zdi najvažnejše to, da je tekst dobro napisan, ne glede na to, komu je namenjen. Je že tak, ta svet. Nekateri stvari so krute in žalostne, ampak se res dogajajo in zato nam še ni treba skrivati knjig.«

Ledene magnolije so izšle v zbirki Najst Cankarjeve založbe, kjer je izšla tudi pretresljiva knjiga Andreja Makuca Oči, lani nominirana za večernico.

»Komu pa naj bi ponudila Magnolije, kakršne so, kot Zdravku Duši za njegovo zbirko Najst? Imela sem srečo. Zbirki sledim že od njenih začetkov in sem njena občudovalka, prinesla je nekaj novega in drugačnega v naš prostor, saj briše meje med mladinsko in odraslo književnostjo. Tu se lahko najdemo vsi, stari in mladi.«

Dogodke v knjigi popisujete zelo življenjsko. Ne glede na moro, ki jo doživlja Lucija, so v tekstu vendarle tudi svetli trenutki, povezani s prijateljstvom, toplino, ljubeznijo ... Prizori ob reki, recimo, so zelo poetični, nežni.

»Ja, v knjigi je tudi dosti prijateljstva, poezije in ljubezni. Konec koncev zmaga dobro nad zlom in vse je, kot je prav. Pa je res?«

Ste prvo spolno izkušnjo Mije, ki je zelo pozitivna, vključili v pripoved za neke vrste uravnoteženje negativni izkušnji Lucije?

»Recimo. Lucijina zgodba je ena, zgodbe drugih deklet so drugačne. Miji gre kar dobro, pa tudi Pika se srečno zaljubi ... Pravzaprav sem v knjigo natakla veliko vsega.«

Pripoved ima kljub temu dobro izdelan dramaturški lok in je vzbudila tudi pozornost gledališnikov, saj so v Škucu postavili na oder uprizoritev Ledena magnolija.

»Vesela sem bila, ko me je urednik poklical in rekel, da bodo študentke AGRFT postavile roman na oder. A ni to fino, sem si rekla, da grem v Škuc na premiero monodrame, ki so jo po motivih mojega teksta naredili mladi ljudje, čisto druga generacija? Blazno hitro je šlo. Kaj naj rečem? Všeč mi je bilo. Igralka Vanja Plut je zelo dobra, me je kar ganila.«

Knjiga je zanimiva tudi po slovnični plati. Nekateri stavki so brez glagola ali samostalnika, vključen je sleng ... Vam je znano, kakšna je njena pot v knjižnicah, knjigarnah, je veliko zanimanja zanjo?

»Z jezikom sem se kar trudila, povsod naokrog lovila besede, oklevala pri nekaterih, še posebej pri kletvici, ki se skozi knjigo kar naprej ponavlja, to je ta 'Spizdi Nik!' in je v primerjavi s tem,

kar se Luciji dogaja, samo nedolžna in nebogljena beseda, je krik na pomoč, ki se sčasoma prelije v ljubim te ... Glede povpraševanja po mojih knjigah? Kaj pa vem. Se mi zdi, da je še kar.«

Ste Ledene magnolije dolgo pisali? Berejo se v enem zamahu, tudi napisane so najbrž bile tako?

»Ja, to lahko rečem zdaj, po vsem času, ki je minil, takrat pa je bilo zelo intenzivno, me je utrudilo.«

Boste po delih za otroke oziroma mladostnike namenili kaj odraslim bralcem?

»Kaj pa vem! Se pa vedno bolj bližam odraslim, kaj?«

*Pogovarjala se je Nataša Jenuš
(Intervju je bil objavljen
v Večeru 18. 10. 2003)*

BITI ČLAN ŽIRIJE ali kako se pečeš na številnih rahlih ognjih

Samo malo prozornega prilizovanja je bilo treba in že sem se strinjal, da bom član žirije za podelitev nagrade za najboljše slovensko besedilo, namenjeno mladim bralcem. Najprej me je seveda zelo veselilo, da bom, ne da bi me kakorkoli stalo, predse dobil kup knjig, celoletno produkcijo stanovskih kolegov. Za razliko od drugih pisateljev, ki predvsem radi pišejo, sem postal del družine, ki bo zanesljivo tudi brala, še več, prebrala vse, kar je v tem letu izšlo na obravnavanem področju. V meni je že dolgo tlela ihtava iskra, da bi domačemu, nadvse pametnemu svetu v brk zabrusil kup odločnih stavkov.

Ko bi bral utemeljitev svojih odločitev, bi namreč rad izprašil vest vsem tistim, ki so jih polna usta literature,

obenem pa ne najdejo besed za knjige, po katerih največji del slovenskega bralstva najraje posega; ti modreci dajejo vtis, da pisatelji, ko so majhni, pišejo za otroke, ko pa končno odrastejo, vsaj v glavi, se razume, se potem smejo spustiti na vzvišena polja pravega ustvarjanja. Za odrasle, se razume.

Ko sem se komaj dobro začel ogrevati, sem izvedel, da je Ministrstvo za kulturo letos zavrnilo vlogo za sofinanciranje slovenske sekcije IBBY. IBBY je mednarodna organizacija, ki se ukvarja s knjigami za otroke in njihovimi avtorji. Če se spominjate: leta 1997 je pesnik Boris A. Novak napisal poslanico ob dnevu mladinske literature, ilustriral jo je slikar Matjaž Schmidt. Sporočilo (plakat) so objavili v 65 deželah sveta,